

Bolu İl Merkezinde Acil Servise Başvuran Adli Olguların Raporlarının Retrospektif İncelenmesi**Retrospective Analysis of Forensic Case Reports Who Had Applied to the Emergency Service in the City Centre of Bolu**Arzu İlçe¹, Mehmet Hayri Erkol², Hacer Alpteker¹, Zehra Zerrin Erkol³¹Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Bolu²Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İzzet Baysal Tıp Fakültesi, Genel Cerrahi Anabilim Dalı, Bolu³Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İzzet Baysal Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı, Bolu**Özet**

GİRİŞ ve AMAÇ: Bu çalışma, Bolu il merkezinde bulunan hastanelerin acil servislerine başvuran adli olguların niteliklerini beş yıllık geriye dönük olarak incelemek ve adli olguları tanımlamak amacıyla yürütüldü.

YÖNTEM ve GEREÇLER: Çalışma, Bolu il merkezinde acil servisi bulunan, araştırma izni veren "Bolu Kamu Hastaneler Birliği" elektronik arşivinde 2006-2010 yılları arasındaki adli olgulara ait adli raporlar incelenerek gerçekleştirildi. Elde edilen veriler bir istatistik programında kodlanarak sayı, yüzde ve ki-kare istatistik analizleri ile değerlendirildi.

BULGULAR: Belirtilen dönemde acile servise 1589 adli olgunun müracaat ettiği, acil servise başvuran tüm olguların %3,0'ünün (1589/502.000*100) adli olgu olduğu görüldü. Adli olguların %65, 2'sini (n: 1036) erkeklerin, %39, 1'ini (n: 622) 18-34 yaş grubu genç yetişkinlerin oluşturduğu ve yaş ortalamasının 26,2±15,77 (min: 0, max: 88 yaş) olduğu belirlendi. En fazla adli olgunun %39,9 (n: 618) oranı ile 2010 yılında gerçekleştiği gözlemlendi. Adli olguların türü incelendiğinde; %27,5'inin (n: 437) trafik kazası, %23,7'sinin (n: 376) zehirlenme, %20,3'ünün (n: 322) darp/ fiziksel şiddet, %15,7'sinin (n: 249) düşme, %5,4'ünün (n: 86) cinsel istismar, %3,9'unun (n: 62) kesici-delici aletle yaralanma, %2,1'inin (n: 33) intihar, %0,7'sinin (n: 11) yanıklar, %0,6'sının (n: 10) ateşli silah yaralanması ve %0,2'sinin (n: 3) iş kazası olduğu belirlendi. Kışın ve yazın trafik kazaları, ilkbaharda zehirlenmeler ve sonbaharda düşmeler daha fazla gerçekleşmişti.

TARTIŞMA ve SONUÇ: Adli olguların niteliklerinin analizi, bu tür olguların önlenmesine yönelik tedbirlerin alınmasında önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Acil servis, Adli olgu, Adli rapor

Abstract

INTRODUCTION: This study was planned to examine and identify the characteristics of forensic cases applied to emergency services of hospitals in Bolu city center in five years retrospectively.

METHODS: The study was carried out in the electronic archives of the "Association of Public Hospitals in Bolu" that permitted the research; it consisted of examining the forensic reports of the forensic cases between 2006 and 2010 admitted to an emergency service in Bolu city center. The obtained data were coded in the statistics software program and evaluated by number, percentage and chi-square statistical analyzes.

RESULTS: In this period, 1589 forensic cases applied to the emergency service and, 3.0% (1589/502.000*100) of all cases admitted to emergency department were forensic cases. Of the forensic cases, 65.2% (n: 1036) were males and 39.1% (n: 622) were young adults aged between 8-34. The mean age was 26.2 ± 15.77 (min: 0, max: 88 years). The highest number of forensic cases was observed in 2010 with a ratio of 39.9% (n: 618). In terms of the types of forensic cases, 27.5% (n: 437) were traffic accidents, 23.7% (n: 376) were poisoning, 20.3% (n: 322) were physical violence, 15.7% (n: 249) were falling, 5.4% (n: 86) were sexual abuse, 3.9% (n: 62) were penetrating stab injury, 2.1% (n: 33) were committed suicide, 0.7% (n: 11) were burns, 0.6% (n: 10) were firearm injuries and 0.2% (n: 3) were work-related accidents. Traffic accidents in the winter and in the summer, poisonings in the spring, and fallings in autumn were more frequent.

DISCUSSION AND CONCLUSION: Analyzing the characteristics of forensic cases is crucial for taking measures to prevent such cases.

Keywords: Emergency service, Forensic case, Forensic report

GİRİŞ

Dünya çapında şiddet ve şiddetle ilişkili travma, kritik sağlık problemi olarak yaygın bir şekilde görülür. Dünya sağlık organizasyonunun raporuna

göre, yılda 1 milyondan fazla kişi doğal olmayan yollarla hayatını kaybetmektedir (1). Anayasamıza göre, herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını sürdürme ve koruma hakkına sahiptir. Kimsenin tıbbi zorunluluklar ve kanunda

yazılı haller dışında vücut bütünlüğüne dokunulamayacağı, izni olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamayacağı, kimseye işkence ve eziyet edilemeyeceği kanunda açıkça belirtilmiştir (2).

Dış etkenlerle oluşan, bireylerde beden ve ruh sağlığının bozulmasına ya da ölüme neden olan tüm yaralanmalar adli olgu olarak değerlendirilir (3). Ateşli silah, patlayıcı madde, kesici, delici, kesici-delici, ezici, kesici-ezici alet ile olan yaralanmalar, trafik kazaları, düşmeler, darp/şiddet olguları, iş kazaları, yanıklar, elektrik ve yıldırım çarpmaları, asfiksiler, her türlü intihar girişimleri, işkence iddiaları, cinayet, intihar, kaza orjinli olduğundan kuşkulanan tüm ölümler ve şüpheli ölümler de adli olgu olarak değerlendirilmektedir (4).

Şiddet ve şiddetle ilişkili travma mağdurlarının çoğunluğunu kadın, çocuk ve yaşlılar oluşturmaktadır (1). Dünya Dağlık Örgütü'nün (DSÖ) 35 ülkeyi incelediği raporunda kadınların %10-30'unun seksüel şiddete maruz kaldığı, %10-52'sine eşi ya da erkek arkadaşı tarafından fiziksel şiddet uygulandığı bildirilmiştir (5). ABD Ulusal Sağlık İstatistikleri Merkezi kayıtlarına göre 15-24 yaş ölümlerinin %63'ü, 25-44 yaş ölümlerinin %40'ı yaralanmalar nedeniyle olmaktadır. İngiltere'de hastaneye başvuran her beş hastadan biri kaza geçirmiş çocuktur. Bunun yanında acil servise başvuru nedenlerinin %25'i kazalara bağlı yaralanmalardır (6).

Acil servis çalışanları adli olgularla hiç de azımsanmayacak oranlarda karşılaşmaktadırlar. Yapılan bir çalışmada Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi acil servisine iki yıl içinde 47 bin 758 hastanın başvurduğu, bu başvurulardan %4,2'sinin adli olgu olduğu bildirilmiştir (7). Her bir sağlık çalışanının adli olguda rol ve sorumluluğu bulunmaktadır. Acil servise gelebilecek adli olguların türünün bilinmesi, sağlık çalışanlarının konuya daha hazırlıklı olmasını ve gerekli bazı önlemler ya da uygulamaları eksiksiz yapmasını sağlayacaktır.

İlimizde, Kamu Hastaneleri Birliğine bağlı hastanelerin acil servislerine gelen adli olgularla ilgili herhangi bir veri bulunmamaktadır. İlimizde bu çalışmanın yapılması ülkemiz verilerine katkı sağlarken; hastanelerin ve acil servislerin konuyla ilgili ihtiyaç ve eksikliklerinin belirlenmesine, buna uygun düzenlemelerin yapılmasına ve daha nitelikli sağlık hizmeti sunulmasına faydalı olacaktır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Bu çalışma, Bolu Kamu Hastaneler Birliği'ne bağlı acil servisi bulunan ve araştırma için izin veren hastanelerin elektronik arşivinde, 2006-2010 yılları arasında acil servise başvuran adli olgular hakkında düzenlenmiş adli raporlar incelenerek gerçekleştirildi. Acil servisi olan ve çalışma için izin veren Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi, Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi, Bolu İzzet Baysal Devlet Hastanesi Köroğlu Ünitesi ve Merkez Ünite çalışma kapsamına alındı.

Araştırma verileri araştırmacılar tarafından toplandı. Araştırma verilerini, adli raporlarda mevcut olan veriler dikkate alınarak, adli olgulara ait; cinsiyet, yaş, olguların yıllara göre dağılımı, başvurunun yapıldığı mevsim, olayın türü gibi değişkenler oluşturdu. Araştırma verilerinde adli olguların kimlikleri hakkındaki bilgiler kesinlikle alınmadı ve kullanılmadı. Elde edilen veriler bir istatistik programında kodlanarak sayı, yüzde kare istatistik analizleri ile değerlendirildi. Veri toplamak için hastanelerin başhekimliklerinden gerekli izinler alındı.

BULGULAR

Bolu il merkezinde en yüksek hasta potansiyeline sahip hastanelerde gerçekleştirilen çalışmada, beş yıl içerisinde acil servise 1996 adli olgu müracaat ettiği belirlendi. Adli olgu olarak kayıt edilenler içerisinde 406'sının sadece alkol düzeyi tespit edilen olgular olduğu görülerek, bu olgular çalışma dışında bırakıldı. Dolayısıyla, toplam 1589 adli olgu çalışma kapsamına alındı. Acil servise

müracaat eden tüm olguların %3,0'ının (1589/502.000*100) adli olgu olduğu tespit edildi.

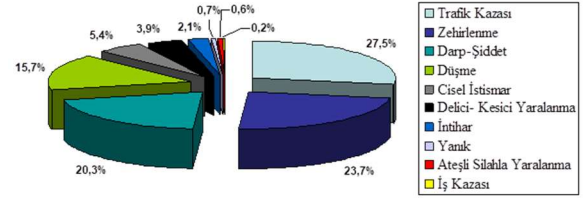
Tablo 1. Acil servise başvuran adli olguların bazı özelliklerine göre dağılımı

	Sayı	%
Cinsiyet		
Erkek	1036	65,2
Kadın	553	34,8
Yaş grubu		
0-17 yaş	540	34,0
18-34 yaş	622	39,1
35-54 yaş	340	21,4
55-64 yaş	54	3,4
65 yaş ve üstü	33	2,1
Başvuru yılı		
2006	368	23,2
2007	204	12,8
2008	196	12,3
2009	203	12,8
2010	618	38,9
Başvuru mevsimi		
Kış	223	14,0
İlkbahar	527	33,2
Yaz	297	18,7
Sonbahar	542	34,1
Toplam	1589	100

Adli olguların %65,2'sinin (n:1036) erkek, %34,8'inin (n:553) kadın olduğu; %34,0'ının (n:540) 18 yaş altındaki çocuklardan oluştuğu, %39,1'inin (n:622) 18-34 yaş grubunda genç yetişkin, %21,4'ünün (n:199) 35-54 yaş grubunda orta yetişkin, %3,4'ünün (n:195) 55-64 yaş grubunda ileri yetişkin olduğu, %2,1'inin (n:33) 65 yaş üstü grubunda bulunduğu ve yaş ortalamasının 26,2±15,77 (min:0, max:88 yaş) olduğu belirlendi.

Retrospektif incelemenin yapıldığı 2006-2010 yılları arasındaki adli olgu sayısına bakıldığında; adli olguların %23,2'sinin (n:368) 2006 yılında, %12,8'inin (n:204) 2007, %12,3'ünün (n:196) 2008, %12,8'inin (n:203) 2009 ve %39,9'unun (n:618) 2010 yılında acil servise geldiği gözlemlendi. Mevsimsel değerlendirme yapıldığında; adli olguların %34,1 (n:542) oranı ile en fazla sonbahar ve %33,2 (n:527) oranı ile ilkbaharda meydana geldiği, bunu %18,7 (n:297) oranı ile

yaz, %14,0 (n:223) oranı ile kış mevsiminin takip ettiği görüldü.



Grafik 1. Acil servise başvuran adli olguların türlerine göre dağılımı

Adli olguların türü incelendiğinde; %27,5'inin (n:437) trafik kazası, %23,7'sinin (n:376) zehirlenme, %20,3'ünün (n:322) darp / fiziksel şiddet, %15,7'sinin (n:249) düşme, %5,4'ünün (n:86) cinsel istismar, %3,9'unun (n:62) kesici-delici aletle yaralanma, %2,1'inin (n:33) intihar, %0,7'sinin (n:11) yanık, %0,6'sının (n:10) ateşli silah yaralanması, %0,2'sinin (n:3) iş kazası olduğu belirlendi.

Trafik kazalarının hemen hemen tamamına yakınının (%95,9) araç içinde meydana geldiği saptandı. Çalışmamızda ikinci sırada (%23,7) görülen zehirlenme olguları, zehirlenme türüne göre incelendiğinde; %66,5'inin (n:250) gıda, %13,0'ünün (n:49) non-opioid analjezikler, non-steroid antenflamatuar ilaçlar, %5,8'inin (n:22) antidepresan ilaçlar, %5'inin (n:19) psikotrop ilaçlar, %3,4'ünün (n:13) alkoller, %3,1'inin (n:12) koroziv maddeler, %1,5'inin (n:4) uyuşturucu maddeler ve %1,3'ünün (n:5) karbonmonoksit ile zehirlenme olguları olduğu tespit edildi. Ateşli silahla yaralanmaların %70,0'ı (n:7) tabanca ile, %30,0'ı (n:3) av tüfeği, pompalı tüfek ile meydana gelmişti.

Adli olgu türü ile yaş grupları karşılaştırıldığında anlamlı fark bulundu (X²: 412,29, p<0,001). Buna göre 0-17 yaş grubunda trafik kazası, zehirlenme, darp – fiziksel şiddet ve cinsel istismar daha fazla görülürken, 18-34 yaş grubunda trafik kazası, darp- şiddet, düşme ve cinsel istismar; diğer yaş gruplarında da trafik kazalarının daha fazla görüldüğü belirlendi.

Tablo 2. Adli olguların yaş gruplarına ve olayın türüne göre dağılımı

Olayın türü	0-17		18-34		35-54		55-64		65 ve üstü		İstatistiksel değerlendirme
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Trafik kazası	94	17,4	170	27,3	133	39,1	24	44,4	16	48,5	
Zehirlenme	256	47,4	87	14,0	28	8,2	1	1,9	4	12,1	
Darp-fiziksel Şiddet	85	15,7	143	23,0	74	21,8	12	22,2	8	24,2	
Düşme	45	8,3	118	19,0	71	20,9	71	131,5	1	3,0	
Cinsel istismar	53	9,8	24	3,9	9	2,6	0	0,0	0	0,0	
Delici- kesici aletle yaralanma	4	0,7	41	6,6	14	4,1	2	3,7	1	3,0	X ² : 412,29,
İntihar	1	0,2	29	4,7	2	0,6	0	0,0	1	3,0	P< 0,001
Yanık	2	0,4	4	0,6	5	1,5	0	0,0	0	0,0	
Ateşli silahla Yaralanma	0	0,0	5	0,8	2	0,6	1	1,9	2	6,1	
İş kazası	0	0,0	1	0,2	2	0,6	0	0,0	0	0,0	
Toplam	540	100,0	622	100,0	340	100,0	54	100,0	33	100,0	

Adli olgu türü ile cinsiyet karşılaştırıldığında; erkeklerde trafik kazası, darp-fiziksel şiddet, düşme daha fazla görülürken, kadınlarda zehirlenme, trafik kazası ve cinsel istismarın daha fazla meydana geldiği saptandı ve istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu (X²: 279,99, p<0,001). Cinsel istismar mağdurlarının %88,4'ünü (n:76) kadınlar oluştururken, %11,6'sını (n:10) erkeklerin oluşturduğu tespit edildi.

Adli olgu türü ile adli olgunun acil servise başvurduğu mevsim karşılaştırıldığında anlamlı fark bulundu (X²: 673,71 p< 0,001). Kışın trafik kazaları, ilkbaharda zehirlenmeler, yazın trafik kazaları ve sonbaharda düşmelerin daha fazla görüldüğü saptandı.

TARTIŞMA

Çalışmamızda acile gelen adli olgu görülme oranının %3 olduğu; beş yıllık retrospektif incelemede nüfus artışına bağlı olarak adli olguların en fazla 2010 yılında görüldüğü belirlendi. Bu artışın nüfus artışından kaynaklı olabileceği düşünüldü. Bolu ilinde bu çalışma için araştırma izni verilmeyen Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Merkezi acil servisinde iki yıllık adli olgu raporlarının incelendiği Korkmaz ve ark.nın (2012) çalışmasında adli olgu görülme oranı ise %7.01

olarak bildirilmiştir (8). Aynı şehirde bulunan bu hastaneler arasındaki acil servise başvuran adli olgu oranı farkının, daha komplike ve ağır adli olguların Üniversite Hastanesi'ne getirilmesinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Kenya'da yapılan prospektif bir çalışmada travma nedeniyle başvuran hastaların %52'sinin trafik kazası, %22'sinin düşme, %13'ünün darp ve %6'sının yanık olgusu olduğu saptanmıştır (9). İngiltere'de yapılan prospektif epidemiyolojik bir çalışmada 1088 hasta incelenmiş başlıca yaralanma nedenlerinin %67 oranında trafik kazaları, %26 oranında düşmeler olduğu bildirilmiştir. Ülkemizde yapılan bir çalışmada Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil Tıp Anabilim Dalı erişkin acil servise başvuran olgular içinde, adli olgu oranının %4 olduğu; adli olgular içinde ilk sırada %44,3 oranı ile trafik kazalarının, ikinci sırada %20,7 oranı ile zehirlenme ve intihar girişimlerinin, üçüncü sırada ise %16,5 oranı ile darp olgularının geldiği saptanmıştır (10). Cerrahpaşa Tıp Fakültesi acil servisinde, adli olgu görülme oranının %6 olduğu; olay türlerine göre dağılımı incelendiğinde; %31,9 oranında trafik kazalarının, %17,1 oranında zehirlenmelerin, %13,1 oranında kitle yaralanmalarının meydana geldiği bildirilmektedir (11). Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi acil servisine başvuran adli olgular arasında %27,3 oranı ile trafik kazalarının ilk sırada, %23,4 oranı ile zehirlenmelerin ikinci sırada ve %17,6 oranı ile darp olgularının üçüncü sırada yer aldığı

belirtilmiştir (12). Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde yapılan çalışmada acil servise başvuran adli olguların %35,6 oranında trafik kazası, %17,9 oranında zehirlenme, %17,2 oranında yüksekte düşme, %7,3 oranında ateşli silahla yaralanma, %7,2 oranında kesici-delici aletle yaralanma, %4,3 oranında iş kazası, %4,2 oranında darp, %1,8 oranında yanık olduğu ifade edilmiştir (13). Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi acil servisine başvuran adli olguların %21,0'ini trafik kazaları, %20,2'sini üst ekstremitte travmaları, %15,4'ünü düşmeler, %9,8'ini zehirlenmeler ve %5,9'unu iş kazaları oluşturmuştur (14). Levent ve ark.'nın çalışmasında (2015) Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi acil servisine yapılan adli olgu başvurularının en fazla %37,3 oranı ile trafik kazaları olduğu, bunu %29,7 oranı ile iş kazalarının izlediği bildirilmektedir (15). Çalışmamızda acile başvuran adli olgu oranının literatürle hemen hemen uyumlu olduğu, adli olgu türü açısından trafik kazası ve zehirlenme görülme oranlarının literatürle uyumlu, darp-fiziksel şiddet ve cinsel istismar olaylarının literatür oranlarından daha yüksek bulunduğu, ancak 18 yaş altı cinsel istismar oranının literatüre göre daha düşük olduğu görülmüştür.

Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre, 1,2 milyon insan trafik kazaları nedeniyle hayatını kaybetmekte, 20 milyon insan ya yaralanmakta ya da sakat kalmaktadır. Bu ölümler, bütün ölümlerin %2,1'ini oluşturmaktadır. Trafik kazaları tüm ölüm nedenleri arasında 11. sırada yer almaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre; Ülkemizde 2015 yılında 183 bin 11 adet ölümlü yaralanmalı trafik kazası meydana gelmiş, bu kazalarda 7 bin 530 kişi ölmüş ve 304 bin 421 kişi yaralanmıştır. Kazalarda hayatını kaybedenlerden 3 bin 831 kişi kaza yerinde, 3 bin 699 kişi ise sağlık kuruluşuna sevk edildikten sonra 30 gün içinde hayatlarını kaybetmişlerdir (16). Yaklaşık olarak ülkemizde her saat başına 50 kaza meydana gelmekte, bu kazalarda 12 kişi yaralanmakta, bir kişi hayatını kaybetmektedir (17). DSÖ ve Dünya Bankası'nın 2004 yılında ortaklaşa hazırladığı rapora göre, dünyada ölüm nedenleri arasında 1990 yılında dokuzuncu sırada bulunan trafik kazalarının 2020 yılında altıncı sıraya çıkması beklenmektedir (10).

Yapılan çalışmalarda da acil servise gelen hastaların en sık trafik kazaları sebebiyle başvurdukları görülmüştür (18). Trafik kazalarına maruz kalan olgular incelendiğinde; çalışmamızda da olduğu gibi erkeklerde kadınlardan daha fazla görüldüğü pek çok çalışmayla tespit edilmiştir (19).

Başvuru nedenleri ile mevsimler arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada; darp, düşme ve trafik kazalarının en sık yaz mevsiminde, kesici-delici alet yaralanmaları ve iş kazalarının en sık ilkbaharda ve intihar girişimi nedeniyle olan başvuruların en sık kış mevsiminde yapıldığı da bildirilmiştir (15). Tıraşçı ve ark.'nın (2016) Dicle Üniversitesi'nde yaptıkları çalışmada adli olguların ay bazında değerlendirildiği, en fazla adli olgunun aralık ayında geldiği ve yaz aylarında adli olguların sayıca daha az olduğu tespit edilmiştir. Bunun sebebi olarak mevsimlik işçilerin çalışmaya gitmesi, dolayısıyla genç nüfusun bu mevsimde azalma göstermesi gösterilmiştir (2). Levent ve ark.'nın (2015) acil servise bir yıl içinde başvuran adli olguları mevsimsel olarak incelediği çalışmada; acil servise başvuran hastaların %7,24'ünü adli olguların oluşturduğu; bu olguların aylara göre dağılımı incelendiğinde en fazla başvurunun mayıs (%10,5), haziran (%10,1) ve temmuz (%10,1) aylarında olduğu ve mevsimsel olarak en sık başvurunun yaz mevsiminde olduğu (%28,5) belirtilmiştir (15). Yapılan çalışmalarda adli olguların en sık yaz aylarında başvurduğu bulunmuştur (7, 14). Bu aylarda günlerin uzun olması, dolayısıyla insanların sosyal hayatta daha fazla vakit geçirmeleri, yaz mevsiminde seyahatlerin artmasıyla birlikte trafik kazalarının artması ve inşaat sezonunun başlamasıyla beraber iş kazalarında artmaların görülmesi, belirtilen sayı artışını açıklayabilir (15). Tatil dönemlerinde, hafta sonlarında ve akşam saatlerinde adli olgu bildiriminin arttığı da raporlandırılmıştır (7).

Çalışmamızda adli olgu türü ile adli olgunun acil servise başvurduğu mevsim karşılaştırıldığında; kışın trafik kazaları, ilkbaharda zehirlenmeler, yazın trafik kazaları ve sonbaharda düşmelerin daha fazla görüldüğü saptanmıştır ($p<0.05$). Literatür incelendiğinde, trafik kazaları batı bölgelerinde yaz aylarında, diğer bölgelerde kış aylarında fazla görülürken; bizim çalışmamızda

hem yaz hem de kış aylarında trafik kazası nedeniyle başvuruların daha fazla gerçekleştiği görülmektedir. Bunun en önemli nedenleri arasında; çalışmanın gerçekleştiği Bolu ilinin Ankara - İstanbul gibi iki büyük şehrin ortasında bulunması, çalışmanın gerçekleştirildiği hastanelerin adeta bölge hastanesi konumunda bulunmasının yanında, yazın bu iki büyük şehirden tatile giderken şehir sınırlarımızdan geçenlerin sayısının artması, kışın da kar yağışı, buzlanma gibi kötü hava koşulları nedeniyle gerçekleşen kazalar sayılabilir.

Acil servis başvurularının önemli bir kısmını oluşturan zehirlenmeler, kazara veya intihar amaçlı olarak oral alım, inhalasyon ya da enjeksiyonla ilaç ve diğer kimyasal maddelerin alınmasıyla gerçekleşir. Olgulara, alım yoluyla bağlantılı olarak, farklı disiplinler yaklaşım gerekebilmektedir. Tüm zehirlenmelerde erken ve doğru müdahale esastır. Zehirlenme olguları; farklı ülkelerin, farklı merkezlerinde, farklı özelliklere sahiptir. Türkiye'deki epidemiyolojik çalışmalar, tüm acil servis başvurularının %0,7-5,0'ini zehirlenme olgularının oluşturduğunu ortaya koymuştur (20).

Zehirlenme olgularının beş yıllık retrospektif olarak incelendiği bir çalışmada, 1818 zehirlenme olgusunun 1136'sı kadın, 682'si erkek olarak bulunmuştur. Zehirlenme olgularının 126'sı (%6,9) karbonmonoksit, 266'sı (%14,6) besin ve/veya mantar, 59'u (%3,2) alkol ve/veya metil alkol, 59'u (%3,2) organofosfat, 47'si (%2,5) koroziv maddeler, 176'sı (%9,7) diğer maddelerle zehirlenmiştir (21).

Urazel ve ark.'nın (2014) gıda zehirlenmelerini inceledikleri çalışmalarında; zehirlenmelerin en sık ekim ayında olduğu, hastaların %18,1'inin tavuk ürünleri ile, %34,4'ünün köfte-döner gibi et ürünleri ve et içeren sulu yemeklerle, %16,8'inin konservelemlerden ve %10,2'sinin balık ve deniz ürünlerinden zehirlendikleri bildirilmiştir (22) Durmaz ve ark.'nın (2014) çalışmasında, zehirlenme olgularında hastaların %92,5'inin kazara bir madde aldığı (en sık antidepresanlar, bilinmeyen ilaçlar, parasetamol, kimyasal maddeler), %7,5'inin öz kıyım sebebiyle başvurdukları belirtilmiştir (23).

Çalışmamızda ikinci sırada (%23,7- n:376) görülen

zehirlenme olguları zehirlenme türü açısından incelendiğinde, zehirlenmenin sırası ile; gıda (et / tavuk ürünleri, mantar, vb.), ilaçlar ve biyolojik maddeler (non-opioid analjezikler, non-steroid antienflamatuarlar), antidepresan ilaçlar, psikotrop ilaçlar, alkoller, koroziv maddeler, uyuşturucu maddeler ve karbonmonoksit ile meydana geldiği tespit edilmiştir. Zehirlenme türleri yörenin kültürel özelliklerine göre değişmektedir. Çalışmanın yapıldığı Bolu ilinde de mantar, endemik olarak yaygın bir biçimde bulunmakta ve yöre insanı tarafından bol miktarda tüketilmektedir. Bu nedenle de zehirli ve zehirsiz mantar ayırımı yapılamadığında, zehirlenmeler içerisinde önemli bir yer işgal edebilmektedir.

Hakkoymaz ve ark.'nın (2014) acil servise başvuran adli olgular üzerinde yaptıkları çalışmada, hastaların yaş ortalamaları 27 olarak bulunmuştur (18). Yapılan çalışmalarda başvuran adli olguların daha çok genç yaş grubunda buldukları görülmüştür (4, 12). Bizim çalışmamızda da incelenen adli olguların en yoğun olduğu grubu, %39,1 oranıyla 18-34 yaş grubu genç yetişkinler oluşturmaktadır. Çalışmamızda erkeklerde trafik kazası, darp-şiddet, düşme daha fazla görülürken, kadınlarda zehirlenme, trafik kazası, cinsel istismarın daha fazla görüldüğü; intihar olgularının tamamına yakınının (%87,9) 18-34 yaş grubunda olduğu (p<0.05) ve literatürle uyumlu bulunduğu belirlendi. Burada, "intihar" olay türü olmadığı, cinayet-kaza-intihar şeklinde sınıflanan orijin türlerinden biri olduğu halde, raporlarda olay türü olarak yazılmasının yanlışlığına da dikkat çekmek istiyoruz. Bu durum bize, bazı hekimlerimizin olayın türü ile orijini arasındaki farkı bilmediklerini, bu konuda zaman zaman adli olgular ile ilgili eğitimler düzenlenmesinin faydalı olacağını göstermektedir.

Cinsel saldırı, tüm yaş gruplarındaki bireyleri etkileyen sosyolojik bir sorun olmasına rağmen, birçok çalışmaya göre cinsel saldırıya çoğunlukla çocuklar ve özellikle ergen kızlar ile mental retarde bireylerin maruz kaldığı görülmektedir. Dünyada ise, her beş kadından birinin, tecavüz ya da cinsel saldırı kurbanı olduğu belirtilmektedir (24). Aksu ve ark.'nın (2013) Aydın'da bir yıldaki çocuk ve ergen adli olguları inceledikleri çalışmada, cinsel istismar mağduru olarak

başvuran adli olguların %87'sinin kız cinsiyette oldukları görülmüştür (25). Kar ve ark.'nın (2010) Adana'da yaptıkları çalışmaya göre 18 yaş altı cinsel istismar oranı %78,72 olarak belirlenmiştir (36). Bizim çalışmamızda da literatür ile uyumlu olarak cinsel istismar mağdurlarının büyük çoğunluğunu kadınların oluşturduğu, yaş grubu açısından incelendiğinde; 0-17 yaş grubu kız çocukları ile 18-34 yaş grubu genç yetişkin kadınların cinsel istismara daha fazla ($p<0.05$) maruz kaldığı, 18 yaş altı cinsel istismar mağduru oranının, literatüre göre daha düşük bulunduğu görülmüştür.

Başka bir çalışmada; acil servise başvuran adli olguların %23,6'sında psikiyatrik öykü olduğu görülmüştür. Bu durum göz önüne alındığında, psikiyatrik hastalığı bulunan olguların düzenli takip edilmesi ile adli olgularda azalma görülebileceği bildirilmektedir (23). Çalışmamızda incelenen adli raporların genelinde psikiyatrik hastalık öyküsü konusunda veri bulunmadığı için, bu konuda değerlendirme yapılamamıştır.

SONUÇ

Her bir sağlık çalışanının adli olguya yaklaşımda rol ve sorumluluğu bulunmaktadır. Acil servise gelebilecek adli olguların türünün bilinmesi, sağlık personelinin konuya daha hazırlıklı olmasını ve gerekli bazı önlemler ya da uygulamaları eksiksiz yapmasını sağlayacaktır.

Adli olgularda her bölgeye ait adli olgu türü bilinmeli, risk faktörleri belirlenmelidir. Özellikle yerel yönetimlerce gerçekleştirilecek önleme ve eğitim çalışmaları ile adli olguların önemli bir kısmı önlenebileceğinden; birey ve toplumun bilinçlendirilmesine yönelik yerel yönetimler ve medya ile ortak çalışmalar yapılmalıdır. İl genelinde; trafik kurallarına uyulması, alkol kullanımı, şiddet, gıda zehirlenmesi, kış aylarında karbonmonoksit zehirlenmelerinin önlenmesi, cinsel istismar konularında eğitim ve bilgilendirme yapılmasının fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansal Destek: Bu çalışmada finansal destek ihtiyacı duyulmaksızın araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir.

Declaration of Conflicting Interests: There is no conflict of interest between the authors.

Financial Disclosure: This study was carried out by the researchers without any need for financial support.

REFERENCES

1. Abdool N, Brysiewicz PA. Description of the Forensic Nursing Role in Emergency Departments in Durban. South Africa. J Emerg Nurs 2009;35:16-21.
2. Tıraşçı Y, Durmaz U, Altınal A, Bulut K, Özdemir Y, Cengiz D, Gören S. Dicle Üniversitesi Adli Tıp Anabilim Dalı'nca 2012-2015 Yılları Arasında Düzenlenen Adli Raporların Retrospektif Olarak Değerlendirilmesi. Dicle Tıp Dergisi 2016;43(3):424-30.
3. Demirkıran S, Çelikel A. (2017). Acil Birimlerde Adli Olgu Yönetimi. Derman Medical Publishing, <http://www.jcam.com.tr/files/JCAM-4976.pdf> (Erişim Tarihi: 19/10/2018)
4. Kafadar H, Kafadar S. Darp Nedeniyle Adli Rapor Düzenlenen 3172 Olgunun Değerlendirilmesi. Adli Bilimler Bahar Sempozyumu Bildiri Kitabı, 08-11 Mayıs 2014, Marmaris: 381-7.
5. Stevenson TR, Goodall EA, Moore CBT. A Retrospective Audit of the Extent and Nature of Domestic Violence Cases Identified over a Three Year Period in the Two District Command Units of the Police Service of Northern Ireland. Journal of Forensic and Legal Medicine 2008;15:430-6.
6. Ural G, Gün İ. Dr Nafiz Körez Sincan Devlet Hastanesi ve Özel Bayındır Hastanesi Acil Servisine Kaza Nedeniyle Başvuranların Epidemiyolojik Yönden İncelenmesi. Sağlık Bilimleri Dergisi 2008;17(1):31-9.
7. Türkçüer İ, Gözlükaya A, Serinken M, Özen M, Aydın B. Adli Olguların Acil Servise Başvuru Zamanları. Akademik Acil Tıp Dergisi 2010;2:89-92.
8. Korkmaz T, Kahramansoy N, Erkol Z, Sarıçıl F, Kılıç A. Acil servise başvuran adli olguların ve düzenlenen adli raporların değerlendirilmesi. Haseki Tıp Bülteni 2012;50(1):14-20.
9. Otiena T, Woodfield JC, Bird P, Hill AG. Trauma in rural Kenya. Injury 2004;35(12):1228-33.
10. Gürbüz N, Saygı Ş, Cila F, Demircan A, Keleş A. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil Tıp Anabilim Dalı Erişkin Acil Servisine Başvuran Adli Olguların Analizi. Gazi Med J 2004;15: 139-44.
11. Yavuz MF, Bastürk P, Yavuz MS, Yorulmaz C. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Acil Servisine Başvuran Adli Olguların Değerlendirilmesi. Adli Bilimler Dergisi 2002;1(2):21-6.
12. Seviner M, Kozacı N, Ay MO, Açıkalin A, Çökük A, Gülen M, Acehan S, Genç Karanlık M, Satar S. Acil Tıp Kliniğine Başvuran Adli Vakaların Geriye Dönük Analizi. Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 2013;38(2):250-60.
13. Turan N, Gündüz A, Nuhoğlu İ, Türkçü S, Şen E. Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi Farabi Hastanesi Acil Servisi'ne Başvuran Adli Olguların Değerlendirilmesi. Adli Bilimler Dergisi 2007;6(4):20-5.

14. Türkmen N, Akgöz S, Çoltu A, Ergin N. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil Servisine Başvuran Adli Olguların Değerlendirilmesi. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 2005;31(1):25-9.
15. Levent S, Pamukçu GG, Şahin KH, Kurtoğlu Çelik G, Coşkun S. Acil Servise Bir Yıl İçinde Başvuran Adli Olguların Mevsimsel Olarak Geriye Dönük İncelenmesi. Adli Tıp Dergisi 2015;29(1):22-8.
16. Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr> (Erişim tarihi:19/10/2018)
17. Aygencel G, Karamercan M, Ergin M, Telatar G. Review of Traffic Accident Cases Presenting to an Adult Emergency Service in Turkey. J Forensic Leg Med 2008;15(1):1-6.
18. Hakkoymaz H, Keten HS, Artuç S, Üçer H, Bozkurt S, Okumuş M, Keten A. Evaluation of Medico-Legal Reports in Respect of the Turkish Penal Code. The Journal of Kartal Training and Research Hospital 2014;25(3):177-80.
19. Püsküllüoğlu S, Açıklan A, Ay MO, Kozacı N, Avcı A, Gülen M, Satar S. Acil Servise Başvuran Erişkin Travma Olgularının Analizi. Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 2015;40(3):569-79.
20. Deniz T, Kandış H, Saygun M, Büyükkoçak Ü, Ülger H, Karakuş A. Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil Servisine Başvuran Zehirlenme Olgularını Analizi. Düzce Tıp Fakültesi Dergisi 2009;11(2):15-20.
21. Akköse Ş, Fedakar R, Bulut M, Çebitci H. Zehirlenme Olgularının Beş Yıllık Analizi. The Turkish Journal of Emergency Medicine 2003;3(1):8-10.
22. Urazel B, Çelikel A, Karbeyaz K, Akkaya H. The Evaluation of Forensic Cases Reported due to Food Poisoning. Dicle Tıp Dergisi 2014;41(1):113-7.
23. Durmaz O, Çevik E. A Retrospective Evaluation of Psychiatric Comorbidity and Substance Use in Forensic Cases Admitted to Emergency Service. Journal of Clinical Psychiatry 2016;19(3):130-6.
24. Kar H, Arslan M, Çekin N, Akçan R, Hilal A, Sexual Assault in Childhood and Adolescence; a Survey Study. European Journal of Social Sciences 2010;13(4):549-55.
25. Aksu H, Demirkaya S, Ozgur B, Gun B. Evaluation of Child and Adolescent Forensic Cases within One Year in Aydın City, in Turkey. Anatolian Journal of Psychiatry 2013;14(4):369-77.